

2. Hafta- Kùltürün Başlıca Özellikleri

Kùltür kavramı kendine özgü bazı özellikler taşımaktadır. Bu özellikler bütün kùltürlerde oluşum aşamasından itibaren tarihsel süreç boyunca görölmektedir. Her ne kadar bu konuda birtakım farklı görüşler olsa da, kùltürün özellikleri altı madde altında toplanabilir. Buna göre Kùltür toplumsaldır, tarihseldir, öğrenilip aktarılması gereken bir kalıttır, işlevseldir, birlik içinde çokluk-farklılık demektir, devingen ve değişkendir.

Kùltürün özellikleri:

1- Toplumsallık: Kùltür kavram olarak toplumsal bir olguyu göstermektedir. Toplumun var olduğu yerlerde, klan, kabile, ulus, kıta veya din birliğinde bir kùltür olduğu söylenebilir. Grupların veya sınıfların ayrı kùltürleri olsa da ve alt-üst kùltürlerden söz edilse de tamamında bunları temsil eden belli toplumlar/topluluklar bulunmaktadır. Toplumsallık, kùltürün en önde gelen özelliğidir. Kùltür toplumların bulunduğu yer ve tarihte oluşur, yaşar. Toplumdan bağımsız bir kùltürden bahsedilemez. J.J. Rousseau'nun "Toplum Sözleşmesi" adlı eserinde kùltürün toplumcu ve toplayıcı özelliği öne çıkarılmıştır.

2- Tarihsellik: Kùltür ve öğeleri bir anda ortaya çıkmamıştır, bu öğeler buldukları toplumun tarihsel sürecinde zaman dilimleri içerisinde oluşmuşlar ve yaygınlaşmışlardır. Örneğin diller ne kadar sürdüğü bilinmeyen bir tarihsel süreç içerisinde oluşmuş, gelişmiş ve yaygın bir hale gelmişlerdir. Dinler de tarihsel süreç içerisinde toplumlarda yaygınlaşmıştır. Bu süreçler kùltüre süreklilik kazandırmıştır.

3- Kalıtsallık: Tarih içinde oluşan ve gelişen kùltür, bu özelliği dolayısıyla tarihsel bir kalıttır. Toplumunu oluşturan kişiler tarafından öğrenilmesi gerekmektedir. Yeni doğan bir bebek ailesinin içinde yaşadığı kùltürü öğrenmektedir. Deęer ve davranışları ailesinden ve yaşadığı toplumdan görür, duyar, okur ve öğrenir. Zamanla öğrenilenler alışkanlığa dönüşür.

4- İşlevsellik: Kùltürün toplum yaşamında bir yeri ve görevi bulunmaktadır. Kùltür öğeleri toplumda yaşayan bireylerin bir yaşam şeklini birlikte sürdürmeleri esnasında ortaya çıkan bedensel, ruhsal ve düşünsel ihtiyaçları karşılayan araçlar, davranışlar ve değerlerdir. Aynı zamanda toplumla iletişim kurabilmek ve etkinliğini devam ettirebilmek için yaşanan toplumda bulunan kùltürel davranışlara uymak gereği de duyulur.

5- Birlik İçinde Çokluk: Toplumların kültürleri daha dar kapsamlı bazı kültürlerden oluşur. Toplum içindeki sınıf ve alanlara göre özel kültürler ortaya çıkar. Bunlara alt kültürler, sınıf kültürleri ya da bölgesel kültürler denilmektedir. Bu alt kültürler diğer yöresel kültürlerle uyum sağarlarsa, ulusal kültür sağlanmış olur. Ortak bir kültür oluşturan ve onun değerlerine sahip olanlar arasında ne çok fazla benzerlik ne de abartılı farklar olmamalıdır.

6- Devingenlik ve değişkenlik: Her toplumsal olay ve olgu gibi kültür de değişken ve devingendir. Kişiler kendilerine kalıt olarak aktarılan kültürü öğrenir, yaşar ve yaşatırken farkında olmadan onda bazı değişiklikler yaparlar ve kendisinden sonraki kuşaklara da bu haliyle aktarırlar. Bu değişiklikler yüzyıllar içinde daha büyük boyutlara ulaşabilir.

Kültür değişimleri ikiye ayrılır: Serbest ve zorunlu kültür değişimleri. Serbest kültür değişimleri, yabancı kültür toplulukları ile ilişkilere giren toplumlarda iç-dış zorlama olmaksızın ortaya çıkan değişikliklerdir. Zorunlu kültür değişimleri ise dıştan gelen bir zorlama ile yapılan veya ülkedeki siyasi otoritenin belli bir amaçla ve devlet gücünü kullanarak yaptığı değişimlerdir.

Kaynak: Şerafettin Turan, **Türk Kültür Tarihi**, Bilgi Yayıncılık, Ankara 1990, s. 20-27.